

BBC 163: LITT FRA ABAs 50. ÅRLIGE KONFERANSE, I PHILADELPHIA 23.–27. MAI

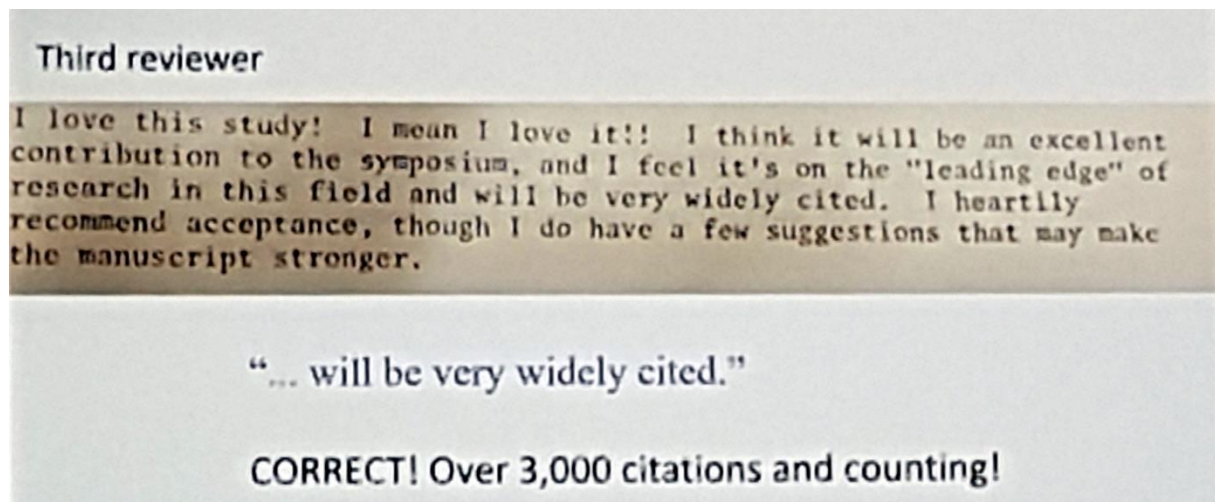
Ting begynner å komme i gjenge igjen. Dette var vel den andre normale ABAI-konferansen etter pandemien, og å være på den var som sist gang jeg var på den, i Chicago i 2019. Med «i gjenge igjen» sikter jeg også til at NAFO faktisk var utmeldt av ABAI en tid, i protest mot at ABAI ikke tok klar nok avstand fra de svært aversive metodene som noen «tjeneste-mottakere» på Judge Rotenberg Center i Boston har blitt utsatt for. Fram til pandemien kunne det være 50 fra Norge på konferansen. I fjor var det temmelig få, men i år var det tegn til at det tar seg opp igjen, og vi var nok rundt 20 norske. Så får vi se hvordan det utvikler seg, men hvis dagens elendige kronekurs fortsetter, skal det kanskje noe til å nå gamle høyder?

Da USA var en ung nasjon, var Philadelphia hovedstaden. Uavhengighetserklæringen ble skrevet i det flotte huset rett fram.

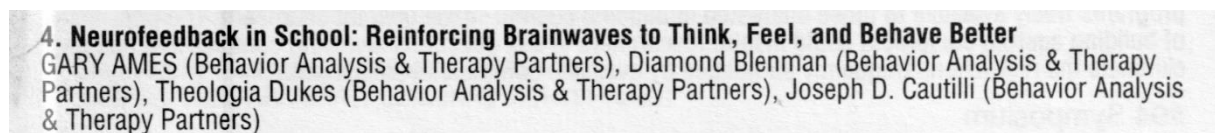
Men selve konferansen var som før, både utformingen av programboken og konseptet i det hele tatt. På fem år er det imidlertid ikke til å unngå at noen endringer melder seg. Jeg tenker på aldri. Noen som var i ferd med å bli gamle for fem år siden, hadde virkelig blitt det nå. Jeg skal være forsiktig med navn, men for eksempel M. Jackson Marr og Philip N. Hiline gikk med svært korte steg. Heller ikke David C. Palmer er noen ungdom lenger, men hadde ikke blitt *gammel*. Jeg tenker også på at noen hadde gått bort. De fleste har vel fått med seg at Brian Iwata forlot oss sent i 2023, og på åpningen av konferansen ble det presentert en lang liste med andre som hadde gått samme vei, blant annet Travis Thompson og Michael Dougher. Sistnevnte er et kjent ACT- og RFT-navn, og jeg intervjuet ham faktisk i 2001 (se i gamle Diskriminanten!). Jack Michael gikk bort for noen år siden, så det tynnes i rekkene av første generasjons atferdsanalytikere, også blant pionerene innenfor anvendt atferdsanalyse. Timothy R. Vollmer, en av Iwatas mange studenter og senere dyktige medarbeider, holdt forresten en

flott blanding av takketale og forelesning om Iwata og hans innsats, spekket med anekdoter. Mye dreide seg selvfølgelig om hans berømte artikkel om eksperimentelle funksjonelle analyser fra 1982, og om hva den har betydd.

En konsulentuttalelse til Iwata og medarbeideres artikkel om eksperimentelle funksjonelle analyser som kom i 1982. Den var altså ekstremt positiv, og spådde riktig om betydningen som artikkelen skulle få.

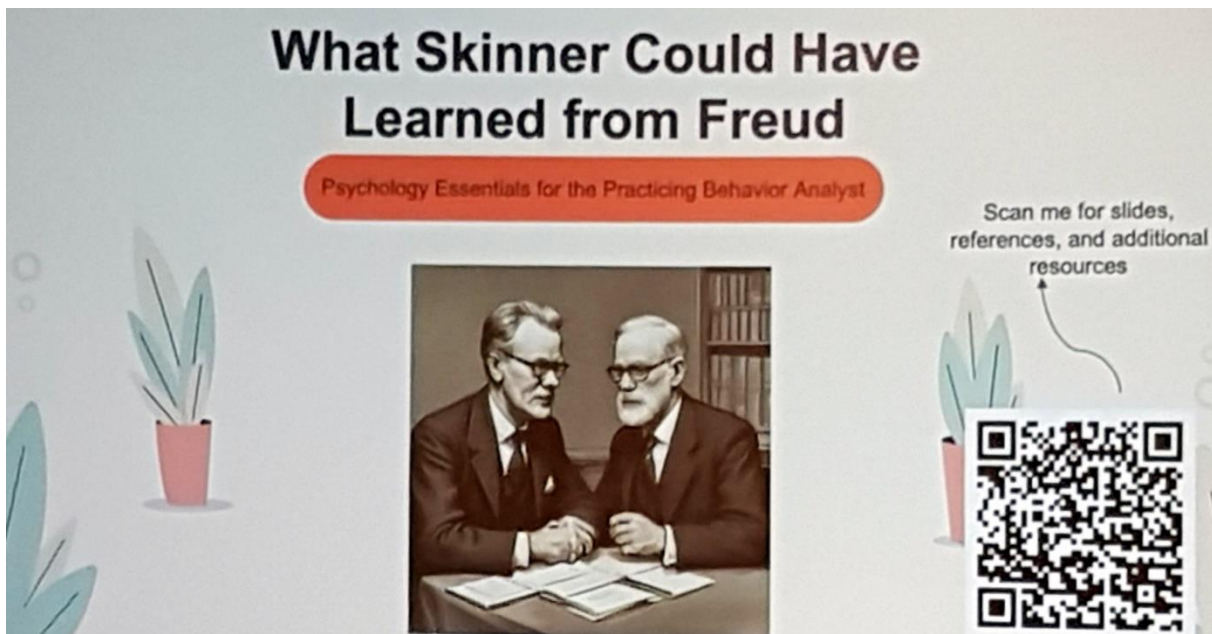
Jeg har stort sett sluttet å gå på postersesjoner fordi det er en «jungel» der det kan være langt mellom godbitene som man husker. I år hadde jeg imidlertid merket meg en poster om neurofeedback. Det er som kjent en form for biofeedback der personen øver på en atferd, gjerne å slappe av, og får tilbakemeldinger i form av målinger av hjernebølger som korrelerer med avslapning i dette tilfellet. Tilbakemeldingene fungerer som forsterkning av atferden, som dermed kan formes. Men presentøren var av en annen oppfatning. Han mente at det var hjernebølgene, ikke avslapningen, som ble forsterket! Jeg ble litt forbauset, og spurte om ikke noe som forsterkes, må være atferd, altså det som personen gjør som skaper «gunstige» hjernebølger. Men nei, skjermvisningen av bølgene var forsterkeren, og bølgene var atferden! Han lot meg prøve et apparat som målte hudens strømlledning, det vil si et mål på stress, som er mer tradisjonell biofeedback. Det var tydelig at indikatoren for ledning korrelerte med min atferd, og at jeg kunne påvirke den ved å slappe av. Det styrket vel mitt poeng? Men nei og atter nei. Det hjalp heller ikke å si at hans synspunkt kan sammenlignes med å mene at kroppsvekt, og ikke det vi gjør som påvirker den, er atferd. Heldigvis kom det noen andre som ville snakke med ham, som sparte meg for en ørkesløs diskusjon. Jeg vil huske postereren, men den var ingen godbit. Diskusjonen som jeg hadde med presentøren, ligner for øvrig på en debatt i Tidsskrift for Norsk psykologforening som jeg har deltatt i den siste tiden.

Sikkert en grei måte å tjene penger på, men denne presentasjonen ga mistanke om humbug.

Et morsomt symposium het «What Skinner could have learned from Freud: Psychology essentials for the practicing behavior analyst». Tittelen var nok mer fengende enn presis, men interessant var det, for det handlet rett og slett om å opptre, og ikke minst snakke, folkelig og uteknisk i møter med mottakere, som bare unntaksvis har peiling på atferdsanalyse. De forstår ikke tekniske ord, og misliker dem selvfølgelig. En av våre store veteraner, Patrick C. Friman, fortalte om hvordan han går fram når han møter brukere, foreldre og andre. Da beskriver han i utgangspunktet tiltak og annet i et helt dagligdags språk. Det skulle også bare mangle – å snakke

et språk som misforstås eller mislikes, har generelt liten hensikt. Alle våre begreper oppsummerer observasjoner som alle kan gjøre i dagliglivet – ellers duger de lite til å si noe viktig om atferd. Dermed går det også an å snakke om dem med de samme ordene som vi bruker i dagliglivet. Også våre metoder innebærer påvirkning som er mer eller mindre kjent fra dagliglivet, og kan beskrives helt uteknisk. Det utelukker ikke å snakke analytisk og presist. I all beskjedenhet var Frimans presentasjon nesten som å lese mine egne artikler «Hvordan kan vi snakke om atferdsanalyse til andre enn atferdsanalytikere?» fra 2007 og «Hvordan kan vi beskrive atferdsanalytiske metoder for andre enn atferdsanalytikere?» fra 2008, begge i NTA. Så får vi ofte nok smette inn at vi er atferdsanalytikere, og holder på med atferdsanalyse. Hvis vi er forsiktige og smarte, kan vi også prøve oss fram, og innføre et og annet begrep, og «forme» språket gradvis. I beste fall kan noen bli interesserte i atferdsanalyse, og ikke bare i det vi gjør. Da kan atferdsanalyse få nye tilhengere. Et annet tema på symposiet var allianse, eller relasjoner til pasienter og dens representanter. Selv om vi i praksis alltid har brydd oss om det, som når vi har vektlagt *personlig egnethet*, har det ikke akkurat vært et prioritert *forskningsfelt* innenfor atferdsanalyse. En grunn er nok at vi har stolt mye på våre fortreffelige vitenskapelige metoder, som om ikke også relasjoner og allianser er atferd som er verd å studere. All behandling er et samarbeid, og er selvfølgelig dødfødt hvis ikke samarbeidet fungerer. Heller ikke den problemstillingen har vi vært fremmede for her på berget, men viktig er det.

Bildet av Skinner og Freud var laget med KI, men symposiet var ekte nok. Det var her Patrick C. Friman gikk langt i å argumentere for å snakke folkelig.

Hva som kommer først av høna og egget, er et klassisk problem som også atferdsanalyse har litt av. Skinners treterms kontingens har forsterkning som utgangspunkt. Atferd forekommer, forsterkes og forsterkes nødvendigvis i mer eller mindre karakteristiske situasjoner som deretter forteller individet at her er det relativt stor sjanse for at atferd som er innenfor samme klasse, kan bli forsterket. Skinner var imidlertid også opptatt av motivasjon, det vil si av deprivasjon og aversiv stimulering som får personen til å utføre atferden i utgangspunktet. Hans tretermskontingens er dermed faktisk ikke helt dekkende for hva han mente, etter mitt syn. Diskusjonen kan uansett bli om vi skal legge mest vekt på forsterkning, eller på det som «utløser» atferden. William Baum hadde en forelesning der han la vekt på sistnevnte. Jeg ser imidlertid ikke at det har stor betydning, i alle fall ikke fra et pragmatisk perspektiv. Samme hvordan vi vrir på det, har vi både foranledninger og konsekvenser, og den

stakkars atferden i midten kommer vi heller ikke utenom. For meg kan det være det samme, så får Baum og andre akademikere bare holde på. Etter Baums presentasjon snakket jeg med vår finske venn Martti Tuomisto, og spurte hva han syntes. Han svarte, så lakonisk finsk som det er mulig å svare, og med et like finsk forsiktig smil, at «Dom säger olika saker alla». Jeg sier med Winston Churchill: «Når akademikere krangler så mye, er det fordi det som de holder på med, betyr så lite». Krangling kan være et forsøk på å øke et temas betydning – folk må jo tro at noe som det er verdt å krangle om, er viktig. Skjønt direkte krangling er det neppe snakk om innenfor atferdsanalyse.

En «kynisk» måte å få noe ut av ABAI-konferanser på, er å gå etter navn. Det nytter ikke at et tema er interessant, hvis presentøren ikke har nok dybde. Merrill Winston er alltid verd å høre på. I år deltok han i en paneldebatt om samtykke. I noen korte innlegg sa han ting som jeg knapt har tenkt på, som jeg aldri har sett i norske offentlige dokumenter, og som fikk noen ting til å stå klarere for meg. Han skilte mellom *consent* og *assent*. Det første dreier seg om lovlige krav for at et samtykke skal foreligge. Det andre dreier seg om en dypere forståelse av situasjonen, og ikke bare en førnøden forståelse. Dess dypere, dess bedre, kan man si. Winston er morsom, og smatt inn at hans far var en pioner på området *assent*, alle fall *sent*. For da Winston var liten, kunne han opponere mot sin far (som jeg godt kan se for meg). Da ble lille Winston *sent to his room!* Han advarte også mot bias: Vi må for all del ikke få noen som vi snakker med om et mulig samtykke, til å like oss. Det kan påvirke dem til å samtykke, og vi «selger» ikke samtykke for egen fortjeneste. Vi må i stedet være mest mulig nøytrale, og legge fram ting objektivt. Ikke noe «for meg betyr samtykke ...», akkurat som vi ikke sier ««for meg» betyr forsterkning...», men hva samtykke, og den aktuelle situasjonen, *er*. Nok en tankevekkende ting som han sa, var at et samtykke langt fra garanterer samarbeid. I flere av hans saker der samarbeidet hadde vært svært vanskelig, hadde det ikke stått på samtykke. Problemet er vel at mange samtykker avgis under tvil, og at ikke alt som følger av det, trenger å falle i smak. Mange behandlingssaker er kompliserte og langvarige. Det kan oppstå mange situasjoner, som tilsier våkenhet og god kontakt med de som har samtykket, og selvfølgelig med andre involverte.

#421 Panel	Ethics
10:00 am-10:50 am Convention Center, 103 C AUT/DDA; Service Delivery CE Offered: BACB—Ethics. CE Instructor: Myra Jade Lui, Ph.D.	
Assent and Cultural Sensitivity Walk Into a Bar...: An Examination of the Latest Ethical Dilemma Faced by Behavior Analysts	
Chair: Myra Jade Lui (POPARD)	
MERRILL WINSTON (Winston Behavioral Solutions, Inc.) JANE PAUL (Excella Developmental Services) MERYEM OUAHMANE (Pan-African Association for Behavior Analysis)	

Når Winstons navn dukker opp i programmet, er jeg alltid på pletten.

Skinner's *Verbal Behavior*, naming theory eller RFT? Hva skal vi lite på? Slik jeg oppfattet Jessica Singer–Dudek, tok hun til orde for temmelig grunnleggende prosesser da hun snakket om hvordan vi lærer verbal atferd, eller språk som mange sier. Nærmere bestemt snakket hun om betydningen av observasjon, og om overganger, eller «cusps», der barn stadig lærer mer avanserte måter å observere andres atferd på, både verbal atferd og annen atferd. Hun var inne på temaer som imitasjon, å observere konsekvenser av handlingen som eventuelt imiteres, endre eksisterende atferd, lære nye respondenter, operanter og høyere ordens operanter, lære ny forsterkere under «denial conditions» (som må bety å utføre atferden selv om den ikke ble forsterket da den ble observert, men under andre betingelser som den kan

forsterkes under), lære snakker- og lytterresponser ut fra observasjon alene, og lære arbitrært anvendbare relasjoner, alt altså som følge av observasjon. Ifølge hun er «etablering av observasjonell stimuluskontroll» en grunnleggende forutsetning for å lære verbal atferd. Vi observerer ikke og imiterer ikke alene, men lærer å observere betingelsene for atferden. Dermed blir det et visst «system» i hva vi imiterer. Jeg oppfattet modellen som hun presenterte, som både enkel, logisk og ikke minst forklarende.

Mavis Tsai snakket om funksjonelt analytisk psykoterapi. Det har jeg oppfattet som en konkret tilnærming til å lære pasienten å snakke om seg selv på en mer konstruktiv måte, og å overføre det til dagliglivet. Her fikk jeg et annet inntrykk. Tsai snakket blant annet om «selvarbeid», og temaer som «hva gjør deg mest levende som person?», «hva er dine kjernesår?», «hva er dine dypeste lengsler?», «hvordan kan du hindre andres vekst?», «hva har du lettest for å unngå å forholde deg til?» og «hvordan tar du vare på deg selv». Det var også en øvelse der vi skulle lukke øynene og tenke på våre største hindringer. Dette var ikke helt slik jeg har forstått funksjonelt analytisk psykoterapi, og det fikk meg også til å tenke på noe som jeg lenge har vært opptatt av: Dess mer kompleks atferd blir, og dess mer allmenne menneskelige, og kanskje ikke så utpreget *kliniske*, problemer som skal behandles, hvis «behandling» alltid er det rette uttrykket, dess mer synes forskjellige terapiformer å gli over i hverandre, samme hvor forskjellige teoretiske utgangspunkt de har.

Filosof Fredrik Andersen fra Høgskolen i Østfold, snakket om determinisme, om hvor lite hensiktsmessig det er å ha som mål å forklare alt, og om at ikke minst vår kjære Burrhus Frederick Skinner kunne gå litt vel langt i den retning.

Jeg har lenge vært oppmerksom på filosof Fredrik Andersen som jobber på Høgskolen i Østfold, og har stor sans for ham. Han hadde en presentasjon om determinisme, og om den tunge og unødvendige byrden som atferdsanalyse til dels har påtatt seg ved å gå langt i å mene at mer eller mindre all atferd kan forklares. Skinner gikk jo langt i den retning, for eksempel i *Science and Human Behavior* fra 1953 og *Beyond Freedom and Dignity* fra 1971. I førstnevnte bok skrev Skinner faktisk at fysikken hadde innsett at ikke alt var determinert, og at årsaker ikke alltid kunne påvises. At han likevel gikk så langt som han gikk, er derfor rart. Alt dette redegjorde Andersen glimrende for. Han fikk også mange spørsmål etterpå, fra «prominente» personer som Michael Perone, tidligere president i ABAI, som var fornøyd med Andersens

svar. Senere var det et symposium som tok opp mye av det samme temaet, med «tunge» presentører som Richard F. Rakos, Ruth Anne Rehfeldt og Peter R. Killeen, uten at de hadde så mye annet å si om det som Andersen hadde vært inne på. Borteseier for Andersen og Høskolen i Østfold!

Det siste som jeg skal referere fra, er et flott symposium om matchingteori, som jo er Richard Herrnsteins atferdsanalytiske forståelse av hvorfor vi velger slik vi gjør – vi kan alltid gjøre noe annet enn det vi gjør. Viktige faktorer som bestemmer valg, er som kjent hvor ofte, raskt og lett atferd forsterkes, i tillegg til at forsterkningens kvalitet selvfølgelig er viktig. Matchingteori sier dermed noen om hvorfor utfordrende og ikke hensiktsmessig atferd forekommer, og hvorfor utsatte konsekvenser har mindre effekt enn de mer nærliggende, såkalt delay discounting («utsettelsesavskrivning»!). Matchingteori er også svært beslektet med atferdsøkonomi, og en av presentørene, Derek D. Reed, gikk langt i å mene at atferdsøkonomi i stor grad bygger på matchingteori. Atferdsanalyse får ofte ikke kreditt. Det ser vi også i forbindelse med nudging, eller dytting/dulting, som Skinner skrev om i 1971, og som atferdsanalytikere har studert i alle fall siden 1990-tallet, men uten at nugde-folk nevner det. Ingenting er jo som å kunne ta æren for å ha funnet opp noe!

Kom ikke å si at atferdsanalytikere ikke bryr seg om traumer. For eksempel var det et symposium som het «Come with Alice beyond the looking glass: Trauma from a behavioral perspective», med presentasjoner som «Explaining the impact of trauma using setting events, motivating operations, discriminative stimuli, and reinforcement theory», og «Beyond the «Fab four»: A look at function through a trauma lens». Atferdsanalyse passer som hånd i hanske til å forstå traumer, som dreier seg så mye om læring som det går an. «Fab four» må for øvrig sikte til de fire generelle hovedfunksjonene av atferd som gjerne avdekkes i funksjonelle analyser.

Ellers er det ingen tvil om at ABAI er en relativt «progressiv» organisasjon der «woke» har fått sin plass, eksemplifisert med en presentasjon om rasebasert «mikroaggresjon».

Det er bare juni, og senhøsten er langt unna, men begynn så smått å forberede dere på at lokallaget slår til med et dagsseminar i oktober eller november. Ha en riktig god sommer så lenge!

14. juni 2024

Børge Holden

Bjørkene på Grytsetra begynner allerede å bli løvtunge, og buskapen og budeiene er på plass. Jeg sier ikke mer...